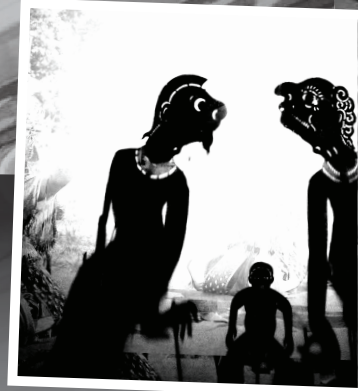

ข้อถกเถียงว่าด้วย “ภูมิภาคนิยม ท้องถิ่นนิยมและ ความคลุมเครือ-เคลือบแคลง” ในแวดวงวิชาการไทย

สายๆ ของวันที่ 19 กันยายน 2559 ข้าพเจ้ามีโอกาสเข้าร่วมเวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่ 10 เรื่อง “ความคลุมเครือ ความเคลือบแคลง เส้นแบ่งและพรมแดนในมนุษยศาสตร์” จัดโดย คณะมนุษยศาสตร์ ม.อ.ปัตตานี และ สกว. ที่โรงแรมราชมั่งคณา สงขลาเมอร์เมด ขณะจะหย่อนก้นลงนั่งแถวหน้าๆ ของห้องประชุม สุวรรณมัจฉา อันเป็นห้องประชุมใหญ่ ตามการต้อนรับของฝ่ายปฎิคม บนเวทีกำลังเป็นช่วงอภิปรายเรื่อง “ภูมิภาคนิยม : ความเป็นไปได้ เรื่องเล่าเส้นแบ่งและความเคลือบแคลง” ของวิทยากรคนดังจากส่วนกลางคือ ผศ.ยุกติ มุกดาวิจิตร ขณะที่ รศ.ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์ หรือไพฑูรย์ ธัญญา พุดจบไปแล้ว และ ศ.ชวน เพชรแก้ว วิทยากรอีกคนหนึ่งไม่มาร่วมงาน ข้าพเจ้าไม่ทราบ ว่า อ.ยุกติ รู้จักข้าพเจ้าหรือไม่ แต่ข้าพเจ้ารู้จัก ท่านดี เพราะติดตามอ่านผลงาน และการแสดงทัศนคติทางการเมืองอยู่บ่อยครั้ง ท่านกำลังตั้งคำถามเชิง วิพากษ์นักวิชาการ และผลงานของนักวิชาการภาคใต้แบบทำทนาย พร้อมทั้งเอ่ยนามข้าพเจ้า และ อ.ชวน เพชรแก้ว ว่า

“ทำไมนักวิชาการภาคใต้จึงไปไม่พ้นความเป็นท้องถิ่น
...คนใต้ไม่ได้ต่อต้านอำนาจรัฐ แม้ว่าจะมีคำกล่าวว่า “ไม่รบนายไม่หายจน”
...ภาคใต้จึงรักภักดีกับสยามมากกว่าภาคอื่น
...สังคมภาคใต้เป็นสังคมที่มีเกราะสังคมอุปถัมภ์
...คนใต้ชอบโต้เถียง แต่จะไม่โต้เถียงกันจนจบ หรือแตกหักจนถึงที่สุด เพราะกังวลเรื่องเครือข่ายอุปถัมภ์
...คนใต้ชอบเรียนกฎหมาย แต่ไม่ทำตามกฎหมาย
...ทำไมความไม่ไว้วางใจส่วนกลางของคนใต้จึงไม่เกิดขึ้น
...หลังการล่มสลายของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ภาคใต้เชื่อมโยงกับส่วนกลางโดย
การเมือง ระบบราชการไม่ตัดขาดจากส่วนกลาง
...การเมืองภาคประชาชนในภาคใต้ แม้จะแข็งแกร่ง แต่ยังสร้างการเมืองอุปถัมภ์กับการเมืองระดับชาติ
...คนใต้จึงรักภักดีกับส่วนกลางมาก
...ทำไมงานวิชาการภาคใต้ไม่มีงานที่สัมพันธ์กับชาวเล ชาวน้ำ หรือชาวหมู่เกาะเลย
...เราถามความเป็นท้องถิ่นของเราแค่ไหน... ฯลฯ”

นี่คือบางส่วนที่ข้าพเจ้าพอสรุปได้จากคำกล่าวเชิงวิพากษ์ของ อ.ยุกติ ในวันนั้น ซึ่งข้าพเจ้าไม่ยากต่อล้อต่อเถียง เพราะเห็นว่าอาจารย์คงไม่ได้อ่านหรือติดตามงานวิชาการของนักวิชาการชาวต่างชาติอย่างพวกเรา โดยเฉพาะ ศ.สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ และคณะที่ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้าง และพลวัตวัฒนธรรมภาคใต้กับการพัฒนา ประจวบกับนักวิชาการภาคใต้รุ่นใหม่หลายคนที่เคยคบค้าสมาคม และสมานานแนวความคิดแบบนิยมจดจำขึ้นชมฝรั่งมังค่า จนกลายเป็นอาณานิคมทางวิชาการ ก็มองงานวิชาการของคนบ้านเองว่า “แค่แข็งสังคม วัฒนธรรม” บ้าง “ท้องถิ่นนิยม” ไปไม่ถึงไหนบ้าง ทั้งๆ ที่คนพวกนี้ไม่เคยสนใจศึกษาเรื่องราวของท้องถิ่นตนเอง หรือทำความเข้าใจความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของตนเอง แต่ทะนงตนว่าได้อ่านหนังสือจากความคิดของนักคิดชาวตะวันตกในยุคโพสต์โมเดิร์นเข้าใจบ้างไม่เข้าใจบ้าง ก็นำมาเอ่ยอ้างสร้างราคาให้กับตัวเอง ให้ดูดีมีอารยะ เป็นคนสมัยโลกทันต่อเหตุการณ์ ดูถูกดูแคลนนักคิดระดับศาสดาเอกของโลกอย่าง นบี มุฮัมมัด / เยชู / สิทธัตถะ / ขงจื๊อ /

เล่าจื๊อ ฯลฯ ที่มีวิสัยทัศน์ล้ำยุคกว่านักวิชาการชั้นรองระยะหลังเหล่านั้น ความจริงฝรั่งที่ถือนักวิชาการไทยนำมาเกิดทุนไว้เหนือหัวเหล่านั้น กว่าจะมีหลักคิดทฤษฎี ข้อสรุปในวันนี้ พวกเขาก็ได้ศึกษาหลักคิดทฤษฎีจากโลกตะวันออก ซึ่งเป็นประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลาย แต่กลับเป็นแหล่งอารยธรรมโลก เช่น กลุ่มน้ำเมโสโปเตเมีย กลุ่มน้ำคงคา กลุ่มน้ำฮวงโห-แยงซี กลุ่มน้ำโขง กลุ่มน้ำแดง กลุ่มน้ำอริวดี และกลุ่มน้ำเจ้าพระยา แต่ลูกหลานไทยกลับไม่ให้ค่าความเป็นตะวันออกของตนเอง

กล่าวให้ถึงที่สุด “คำว่าภูมิภาคนิยม” “ท้องถิ่นนิยม” “การแข่งขันทงวัฒนธรรม” หรืออื่นๆ ในความหมายของคนพวกนี้คือ “ความไม่เป็นตะวันตก” หรือ “ความไม่เป็นสมัยใหม่” ไม่สอดคล้องกับที่ฟูโกว่าโดยไม่สนใจศึกษาข้อเท็จจริง บริบทที่พวกเราพยายามนำเสนอข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ให้ลูกหลานคนได้รู้หลังได้ศึกษาเข้าใจความเป็นมาทางประวัติศาสตร์รากเหง้าทางวัฒนธรรมและพลวัตของสังคมวัฒนธรรมไทยในช่วงสองสามชั่วอายุคนพวกเราไม่ได้หลงใหลได้ปลื้ม เชิดชูชาติพันธุ์คนได้ว่าเป็นเผ่าพันธุ์ที่สูญยอดเยี่ยม เช่น เยอรมัน ยิว อย่างที่ ออดอฟ ฮิตเลอร์ ทำ เพียงแต่ให้ข้อมูลเชิงประจักษ์ว่า คนได้แตกต่างจากคนภาคอื่นอย่างไร และเพราะอะไร และคนได้เองมีข้อจำกัดในการพัฒนา เปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง แต่กลับถูกกล่าวหาว่า “ท้องถิ่นนิยม” ไปไม่ถึงไหน ความเป็นท้องถิ่น แม้แต่สหประชาชาติยังยอมรับในความเป็นท้องถิ่น โดยเฉพาะวัฒนธรรมท้องถิ่นว่า มีความสำคัญในการพัฒนาในทุกประเทศทั่วโลก จึงเน้นการจัดการศึกษาแบบสหวิทยาการแบบองค์รวม ทำความเข้าใจสังคมท้องถิ่นประเทศชาติจากวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมพื้นบ้านประเทศพัฒนาแล้วที่พวกนักวิชาการเหล่านี้นำมาบูชาอยู่ เขาก็มีท้องถิ่นของเขาแต่เขาเป็นประเทศมหาอำนาจทางวัฒนธรรม จึงสามารถทำวัฒนธรรม

หน้าที่ของนักวิชาการในประเทศด้อยพัฒนาหลักๆ ก็คือ
การปลดปล่อยตัวเองจากความเป็นทาส เป็นอาณานิคม
ในทางวิชาการจากชาติตะวันตก ที่เขามีความเป็นมา
ทางประวัติศาสตร์น้อยกว่าเรา มีภูมิปัญญา
หรือต้นทุนทางสังคมทรัพยากรธรรมชาติน้อยกว่าเรา

ท้องถิ่นของเขาให้เป็นสากลได้ พวกคุณมีความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการได้ โดยไม่ต้องดูถูกเหยียดหยามความเป็นนักวิชาการท้องถิ่นของใครต่อใคร ถ้าพวกคุณมีรากเหง้ามีตัวตนที่ชัดเจนอย่างนักคิดทุกสำนักที่พวกคุณกราบไหว้บูชา คนอย่างข้าพเจ้าอย่างอาจารย์ชวน อาจารย์สุธีวงศ์ และกัลยาณมิตร แม้จะล้าหลังไปไม่ถึงไหน แต่เมื่อกลั้อประวัติศาสตร์เคลื่อนเปลี่ยนไป พวกเราก็มีร่องรอยความเป็น “ตัวตน” แบบที่ “ไพบูลย์ บุตรขัน” และใครต่อใครมีต่อวงการเพลงลูกทุ่งก่อนจะมาสู่ยุคปัจจุบันที่ลูกทุ่งอมตะขับขานแต่บทเพลงเก่าๆ เช่นเดียวกับนักวิชาการสมัยใหม่ที่ทำได้แค่เป็น “สาวก” ของนักคิดชาวตะวันตก ขณะที่พวกเราคือ “เชิงอรรถ”

ของวัฒนธรรมท้องถิ่น ถ้าพวกคุณติดตามอ่านศึกษาผลงานของนักวิชาการท้องถิ่นอย่าง อาจารย์สุธีวงศ์ อาจารย์ภิญโญ จิตต์ธรรม อาจารย์กลิ่น คงเหมือนเพชร อาจารย์ประพนธ์ เรืองณรงค์ พี่เอนก นาวิกมูล อาจารย์เอกวิทย์ ณ ถลาง อาจารย์ศิวพร ณ ถลาง ฯลฯ พวกคุณคงไม่กล้าลบหลู่ว่า พวกเขาเหล่านี้ “ไปไม่ถึงไหน” ถ้าจะถามกลับด้วยคำถาม

เดียวกันแบบว่าทำลายตามที่พวกคุณนิยมกัน “แล้วพวกคุณล่ะ ไปถึงไหนกันบ้างแล้ว”

หน้าที่ของนักวิชาการในประเทศด้อยพัฒนาหลักๆ ก็คือ การปลดปล่อยตัวเองจากความเป็นทาส เป็นอาณานิคมในทางวิชาการจากชาติตะวันตก ที่เขามีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์น้อยกว่าเรา มีภูมิปัญญา หรือต้นทุนทางสังคมทรัพยากรธรรมชาติน้อยกว่าเรา ไม่ใช่พาสังคมไปสู่การศิโรราบให้แก่ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการของประเทศที่มีอายุเก่าแก่แก่กรุงรัตนโกสินทร์ของเราเท่านั้น เพราะตั้งแต่เรามีมหาวิทยาลัยขึ้นมา เราเริ่มจากการลอกตำรา จำขึ้นปากฝรั่งมาสอนกันตั้งแต่วันแรกจนถึงวันนี้ และคงอีกยาวนาน

นักวิชาการท้องถิ่นอาจจะเป็นฐานให้พวกคุณต่อยอดได้ ถ้าพวกคุณไม่ทำลายมันเสียก่อนโดยไม่จำเป็น ข้าพเจ้าไม่ได้ปฏิเสธความจำเริญก้าวหน้าทางวิชาการ แต่ข้าพเจ้าปฏิเสธวิธีวิทยาที่พวกนักวิชาการชาวอาณานิคมกำลังสมทานกันอยู่อย่างไม่สำเหนียกถึงศักดิ์ศรีของความเป็นตัวของตัวเองในทางวิชาการเท่านั้น ■

